

Södertörns högskola | Interkulturell lärarutbildning mot förskola,
kombinationsutbildning, Utbildningsvetenskap C 30 hp
Examensarbete 15 hp. Vt 2011

Pedagogisk dokumentation

– Hur tolkas begreppet?

Av: Anne-Mari Ahonen
Handledare: Anna Lindqvist Bergander

ABSTRACT	4
FÖRORD	5
INLEDNING OCH BAKGRUND	6
LITTERATURGENOMGÅNG/BAKGRUND	7
Läroplanen.....	7
Reggio Emilia filosofin.....	9
Pedagogisk grundsyn och barnsyn	11
Dokumentation	11
Pedagogisk dokumentation	12
Vad ska dokumenteras?	13
Etik och demokrati när vi dokumenterar	13
Metodik och teknik	14
SYFTE	15
Frågeställningar	15
METOD OCH MATERIAL	15
Forskningsmetod.....	15
Enkäter och intervjuer	16
Presentation av enkät och intervju informanter	16
Urval och bortfall.....	16
Enkäten	17
Intervju	17
Studiens tillförlitlighet	18
Etik	18
RESULTAT	20
DISKUSSION	23
Hur tolkar pedagogerna och ansvariga på utbildnings förvaltningen i kommunen begreppet pedagogisk dokumentation?	23
Är begreppet pedagogisk dokumentation hämtat från Reggio Emilia filosofin?	24

Vad är det som gör att man kan arbeta med pedagogisk dokumentation?	25
Vad är meningsfullt att dokumentera och vilka metoder använder ni? (pedagogerna)	26
METODDISKUSSION	27
MINA SLUTSATSER.....	28
FORTSATT FORSKNING	28
SAMMANFATTNING	29
KÄLLFÖRTECKNING.....	30
BILAGA 1	32
BILAGA 2.....	33

Titel: Pedagogisk dokumentation. Hur tolkas begreppet?

Engelsk titel: Pedagogic documentation. How is the concept interpreted?

Författare: Anne-Mari Ahonen

Handledare: Anna Lindqvist Bergander

Nyckelord: Pedagogisk dokumentation, barnsyn, Reggio Emilia, reflektion, läroplanen, utveckling

Abstract

The purpose of this study is to see how educators and municipalities interpret the term of pedagogical documentation. My question was; how do the educators and the responsible at municipalities interprets pedagogical documentation? What is meaningful to document?

What do you think is the foundation if you can work with pedagogical documentation?

To find out the answers to my questions, I based my study on theory from different teachers and researchers in education and then interviews and questionnaires.

The results show that the concept of pedagogical documentation can be interpreted differently. The Pedagogue's child perspective controls whether you can make use of pedagogical documentation.

Preschool teachers use pedagogical documentation through observation of different methods that can be ex camera, observation templates, etc. and it will make children's learning visible but it is also making the educator's learning visible and it contributes to development and change. By reflecting on documentation it gives you opportunities to see things you would not see yourself.

The purpose of the use of pedagogical documentation can be for various reasons it may be that you want to see how a child thinks, child development, even to change the environment at the preschool. The curriculum Lpfö98 raise educational documentation in the preface, it says that the activity is made visible but also that it provides a basis to ensure the quality.

The concept of pedagogical documentation is taken from the Reggio Emilia philosophy, which worked with the working tool in more than 30 years and the aim is to make visible children's learning but children view is essential if you can work and understand the concept of pedagogical documentation.

Keywords: pedagogical documentation, child perspective, Reggio Emilia, reflection, curriculum, development.

Förord

Jag vill tacka alla som gjort att jag klarat av att skriva uppsatsen. Tack till er som ställde upp och blev intervjuade och svarade på enkäter. Ett jätte tack till min handledare som stöttat och hjälpt mig under en tuff tid med uppsatsen. Men även till min Pucko, syster och samt många andra som stöttat mig under denna uppsats. Utan er hade jag aldrig skrivit klart. Tack att ni finns, älskar er alla.

Anne-Mari Ahonen

Inledning och bakgrund

Pedagogisk dokumentation, vad är det?

Mina funderingar kring begreppet fick jag när jag sökte nytt jobb då samtliga förskolechefer under intervjuerna frågade om jag arbetat med pedagogisk dokumentation. Jag började fundera på vad begreppet *pedagogisk dokumentation* egentligen innebar. Inom traditionella svenska förskolor har man dokumenterat sen en längre tid tillbaka. Men det är först nu som jag har börjat höra att man pratar om pedagogisk dokumentation. Intresset vaknade hos mig och jag ville ha svar på hur andra pedagoger tolkar begreppet men även hur personer som arbetar på kommunen med utbildningsfrågor för förskolan tolkar begreppet pedagogisk dokumentation. För att få en bakgrundsbild av vad pedagogisk dokumentation är började jag med att läsa läroplanen för att se vad det stod där om pedagogisk dokumentation. Jag och mina kollegor har under ett antal år dokumenterat men jag har aldrig tänkt att pedagogisk dokumentation skulle vara något annat än den dokumentationen jag och mina kollegor har använt oss av, trots att det stått om begreppet pedagogisk dokumentation i läroplanen redan 1998 då läroplanen började gälla. Så här står det i läroplanen:

”Genom pedagogisk dokumentation kan verksamheten i förskolan synliggöras och bli ett viktigt underlag i diskussionen kring och bedömningen av verksamhetens kvalitet och utvecklingsbehov” (Lpfö98, s. 4).

Men det är först nu många år senare som förskolornas ledning lyfter upp begreppet pedagogisk dokumentation. Av alla mina år som jag har haft en yrkeskontakt med förskolor så har jag aldrig reflekterat över att man diskuterat begreppet pedagogisk dokumentation. Nu under min studietid har inte begreppet pedagogisk dokumentation tagits upp. Därför anser jag att det är ett viktigt ämne att undersöka för trots att det tydligt lyfts fram i Lpfö98 (läroplanen för förskola) har jag upplevt att många pedagoger inte känner till innebörden i begreppet pedagogisk dokumentation.

Litteraturgenomgång/bakgrund

I detta avsnitt kommer jag att presentera vad som tidigare har skrivits om begreppet pedagogisk dokumentation. Det kommer jag att göra genom att lyfta fram vad olika författare och forskare inom pedagogik har skrivit om dokumentation, pedagogisk dokumentation och Reggio Emilia som ligger till grund till metoden pedagogisk dokumentationen (Forsell 2005, s. 210). Jag kommer också att ta upp vad som står i läroplanen om pedagogisk dokumentation.

Läroplanen

Curriculum är det engelska ordet för läroplan och det är ett program som ska styra och kontrollera utbildning som t.ex. förskolan. Det är speciellt innehållet i förskolan som ska styras och kontrolleras (Stensmo 2007, s. 18). Eva Johansson och Ingrid Pramling Samuelsson (2003) tar upp att läroplanen inte riktar sig att arbeta med regler som styr verksamheten utan det är mål för att utveckla barns lärande. Pedagogerna ska sträva mot att uppnå målen och på sikt ska förskolan möjliggöra att målen uppfylls (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 15). Det var år 1998 då förskolan fick sin första läroplan. Det resulterade i att förskolan ingick i utbildningssystemet för barn och ungdomar. Skolverket blev tillsynsmyndighet för förskolan den 1 januari 1998. Det var då förskolan fick sin egen läroplan (Lpfö98, s. 3). Det är staten som anger målen och riktlinjerna för förskolan men det är kommunerna som ansvarar för att läroplanens mål genomförs genom att förutsättningar ges (Lpfö98, s. 3-4). Läroplanens formulering lämnar det till pedagogerna hur målen ska uppnås. Detta kan vara en svårighet för pedagogerna men det finns dem pedagoger som ser detta arbete som en utmaning (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 17). Förskolans verksamhet ska planeras, göras, utvärderas och utvecklas utifrån läroplanens mål (Lpfö98, s. 4). Nu får förskolan en reviderad läroplan som är förtydligad och kompletterad. Johansson och Pramling Samuelsson (2003) tar upp att läroplanen inte är ett statiskt dokument utan att man måste förändra den i takt med samhällets förändring samt att våra kunskaper förändras (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 17). From den 1 juli 2011 börjar den nya läroplanen gälla. Förskolans uppdrag är fortfarande att driva en pedagogik där omvårdnad, fostran och lärande står i fokus men man har förtydligat delar av läroplanen. Detta för att ett lekfullt lärande är betydelsefullt för skolgången. Genom dessa förtydliganden så vill man på ett bättre sätt ta till vara barnets/barnens lust att lära (Utbildningsdepartementet 2010, s. 4).

”Genom pedagogisk dokumentation kan verksamheten i förskolan synliggöras och bli ett viktigt underlag i diskussion kring och bedömningen av verksamhetens kvalitet och utvecklingsbehov” (Lpfö98, s. 4).

En viktig förebild till Lpfö 98 är Reggio Emiliass pedagogiska filosofi. Deras barnsyn och deras sätt att se på barnens lärande har bidragit till läroplanens mål (Forssell 2005, s. 210).

Dokumentation är i dag ett prioriterat område inom förskolan, man satsar resurser så att förskolan ska kunna arbeta med pedagogisk dokumentation som det står i läroplanen. Satsningen består av kompetensutveckling och teknisk utrustning som ex datorer, kamera, skrivare m.fl. (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 47). I den reviderade läroplanen står det att kvalitén på förskolan ska dokumenteras och det ska ske kontinuerligt och systematiskt. Dokumentationen ska följas upp, utvärderas och utvecklas (Lpfö98 reviderad 2010, s. 16). För att kunna ge barnet stöd och utmaningar så behöver förskolan kunskap om barnets/barnens erfarenheter, kunnande och delaktighet, men också varje barns inflytande och intresse för de olika målområden som läroplanen presenterar (Lpfö98 reviderad 2010, s. 16).

”Syftet med utvärdering är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, dvs. verksamhetens organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande” (Lpfö98 reviderad 2010, s. 16).

För att se att målen i läroplanen uppnås behöver förskolan utvärderas. Detta ska leda till åtgärder för att förbättra förutsättningarna att barnet lär sig, utvecklas och känna trygghet men även att ha roligt (Lpfö98 reviderad 2010, s. 16).

”För att utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för lärande behöver barns utveckling och lärande följas, dokumenteras och analyseras” (Lpfö98 reviderad 2010, s. 16).

Reggio Emilia filosofin

Loris Malaguzzi (1921-1994) är grundaren till Reggio Emilia filosofin (Andersson 2001, s. 97; Grut 2005, s. 13). Det var precis efter andra världskrigets slut som man fick upp ögonen för denna unge visionär (Andersson 2001, s. 97). Malaguzzi fick kontakt med en grupp föräldrar som hade beslutat sig för att starta en förskola. Eftersom det var precis efter kriget så fanns kriget och fascismen kvar i människorna och i den katolska staden så hade Katolska kyrka en sorts monopol att bedriva förskolor (Andersson 2001, s.97). En av deras grundtankar med att starta en förskola det var att skapa en pedagogik där barn kan tänka och handla självständigt (Andersson 2001, s. 97). Efter en tid så reste Malaguzzi till Rom för att studera psykologi, efter studierna så reste han tillbaka till Reggio Emilia. Där startade han ett centrum där barn med skolsvårigheter kunde gå. Malaguzzi arbetade parallellt med de föräldradrivna förskolorna som hade ökat i antal och centrumet för barn med skolsvårigheter (Andersson 2001, s. 97). Det var år 1963 som den första kommunala förskolan startades. Efter ett antal år så tog kommunen även över de föräldradrivna förskolorna, Malaguzzi fick då i uppdrag att driva dem efter hans idéer samt utveckla dem. Detta gjorde han fram till sin död, år 1994 (Andersson 2001, s. 97). Malaguzzi inspirerades av många tidigare pedagoger och psykologer det var namn som Dewey och Piaget, själv var Malaguzzi också en inspirerande ledare som ansåg att idéer inte skulle skrivas ner för att dem inte skulle stelna utan han ansåg att man alltid skulle vidareutveckla idéer. Därför finns det inte något nerskrivet från honom själv. Många andra pedagoger har antecknat ner hans beskrivningar av verksamheten, även andra forskare har skrivit ner hans filosofi av verksamheten Reggio Emilia (Andersson 2001, s. 98). Namnet Reggio Emilia kommer från den nord Italienska staden Reggio Emilia, där Loris Malaguzzi var verksam (Andersson 2001, s. 97). Som det togs upp tidigare i texten att idéer inte ska frysas utan alltid utvecklas. Samma sak tar Gryt (2005) upp i boken Exemplet Reggio Emilia. Pedagogik för demokrati och lokal utveckling där hon skriver om att utvecklingsarbetet aldrig får stanna. Malaguzzis beskrev sin kunskapsteori och pedagogik med denna vers (Grut 2005, s. 12-13).

Ett barn har hundra språk men berövas nittionio.

Skola och kulturen skiljer huvud från kroppen.

De tvingar en att tänka utan kropp

Och handla utan huvud.

Leken och arbetet

Verkligheten och fantasin görs till varandras motsatser (Grut 2005, s. 13).

Genom dessa ord så visade han sin syn på barnet. Det kompetenta barnet med förmåga att själv upptäcka världen och skapa sig en egen bild av den (Andersson 2001, s. 100). Malaguzzi brukade alltid vid sina föreläsningar ta upp synen på barn och kunskap. Genom att ställa tre bilder av ett barn bredvid varandra så kunde man få en verklighetsbaserad syn på barnet. Första bilden presenterar ”Det sovande och fattiga barnet - en tom container” (Wallin 2000, s. 101; Forsell 2005, s. 196). Den andra bilden kallar han ”Det vakna men fattiga barnet – som styrs utifrån” (Wallin 2000, s. 101; Forsell 2005, s.196). Den tredje och avslutande bilden kallar Malaguzzi för ”det rika barnet – med både kraft och resurser i sig självt” (Wallin 2000, s. 102; Forsell 2005, s. 197). I tidningen *Förskolan* (2011) som utges av lärarförbundet och riktar sig till förskollärare tar dem upp Reggio Emilia och deras filosofi. De skriver att det är varje förskola som beslutar hur dem vill tolka filosofin. Förskolans förutsättningar har också betydelse för hur Reggio Emilia filosofin kan genomföras. Gemensamma diskussioner om miljön i förskolan samt den respektfulla barnsynen, ska bidra till barnens och pedagogernas lärandelust. Inom Reggio Emilia ser man att pedagogen ska vara medsökande och medskapare i barnens pedagogiska vardag (Richter 2011, s. 22-23). I över 30 år har Reggio Emilia använt sig av pedagogisk dokumentation. Dokumentation och observationer ingår i den pedagogiska filosofin. För att kunna förstå hur barnet kommunicerar och tänker använder dem sig av pedagogisk dokumentation. Det ger pedagogerna ett stöd att höra, lyssna och känna hur barnet kommunicerar. Att dokumentera anser dem som ett viktigt pedagogiskt verktyg (Wehner-Godèe 2005, s. 17). Pedagogernas syfte med observationer och dokumentation är att öka kunskapen om hur barnet och pedagogerna söker kunskap. Målet är att kunna ge barnet stöd i kunskapssökande och att ge nya utmaningar (Wehner-Godèe 2005, s. 9-10) För att kunna förändra och utveckla den pedagogiska praktiken så krävs det reflektion och bearbetning. ”Ett reflekterande förhållningssätt” (Forsell 2005, s. 205) bygger på pedagogens professionella kunskaper. Att utmana sig som pedagog kan leda till nyfikenhet, engagemang och entusiasm. Kamera, videokamera, bandinspelning, skisser och anteckningar är hjälpmedel att följa barnens och pedagogens läroprocesser och arbete. Genom att ha utvecklat medforskande förhållningssätt som genom projektarbetets och tema arbetes problemlösning (Forsell 2005, s. 205). För föräldrarna så betyder dokumentationen trygghet då dem får en inblick i barnets vardag men även att pedagogerna har sett deras barn (Gedin & Sjöblom 1995, s. 120). Tidningen *Förskolan* tar även upp dokumentationen som råder inom Reggio Emilia filosofin där dem beskriver att dokumentera är att få syn på lärandet. Men även att förskolans arbetsätt kan utvecklas och synliggöras. Inom Reggio Emilia så finns det alltid en pedagogiska som ger pedagogerna stöd att kunna utvecklas (Richter 2011, s. 22-23).

Pedagogisk grundsyn och barnsyn

Människosyn, kunskapssyn och samhällssyn är aspekter som är grundläggande för en pedagogs val av perspektiv och förhållningssätt till den pedagogiska praktiken (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 36). Detta ligger som grund till vilken barnsyn pedagogen har (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 36). Det finns många perspektiv på frågan, vad är ett barn? (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 58). Barnsynen och förhållningsätt förändras med tiden (Lenz Taguchi 1997, s. 17). Tidigare såg man barnet som om det var oförmögen som behövdes formas och kontrolleras. Nu ser man det kompetenta barnet (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 36). Dokumentationen och reflektionen av observationen, berättar vad för förhållningssätt och synsätt man har, det speglas av hur man utför sitt arbete - hur man dokumenterar och sen hur man utvecklar miljön (Lenz Taguchi 1997, s. 17). Genom att reflektera tillsammans i arbetslaget kring en dokumentation, kan det väcka frågor om sin egen pedagog roll men även hur vår förhållningsätt mot barn är. Den ger också en bild av hur pedagogerna ser på barnet/barnen och hur barn lär. Många gånger har pedagoger färdiga mallar om hur barn lär och hur dem ska vara. Men genom att reflektera och ta reda på vilken barnsyn man har som pedagog, kan dokumentationen väcka många frågor. Etiska reflektioner har stort värde och är betydelsefullt i barnsynen och i sin egen pedagogroll men även kollegors och föräldrars. Pedagogisk dokumentation kan bidra till möjligheten att skapa en verksamhet, som är till för alla och alla har möjlighet att vara delaktiga i den pedagogiska verksamheten (Åberg & Lenz Taguchi 2005, s. 17).

”Pedagogisk dokumentation är ett förhållningssätt och en kommunikation.” (Lenz Taguchi 1997, s. 34).

Dokumentation

Att dokumentera har länge varit en del av pedagogernas arbete. Olika former av dokumentationer har varit ett inslag i förskolan. Tidigare så var det vanligt att pedagogen skrev ner det barnet gjorde eller sa. Man dokumenterade vad som hade gjorts inte utifrån vad som hänt med barnen (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 83). Förr var det vanligt att pedagogerna observerade barnen vid olika tillfällen, syftet var att se barnets motoriska, kognitiva och sociala utveckling. Nu är det inte så man ser på barns lärande och utveckling denna förändring inom förskolan har skett beroende på att synsättet på barn och dennes lärande har förändrats (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 48). Förändringen har lett till att man inte längre pratar om observationer utan nu är det dokumentation. Genom

dokumentation så vill man göra något synligt och det gör man genom att samla in, analysera mm. Det bör finnas ett syfte med dokumentationen alltså något man vill synliggöra (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 48).

Pedagogisk dokumentation

”Att dokumentera är ett sätt att förstå världen på många olika sätt” (Åberg & Lenz Taguchi 2005, s. 17). Att börja arbeta med pedagogisk dokumentation som arbetsverktyg är inget man gör från ena dagen till den andra. Man byter inte arbetssätt till ett annat och det är inte en förändring av ett pedagogiskt program (Lenz Taguchi 1997, s. 12). Det är inte genom många år av dokumentation, förändring av miljö i förskolan som man kan säga att man arbetar efter Reggio Emilia pedagogiken. Där man arbetat med pedagogisk dokumentation i över 30 år. Det finns inte någon sådan metod som existerar. Det handlar om ett arbetsverktyg som Reggio Emilia filosofin har utvecklat (Lenz Taguchi 1997, s. 12). Dokumentationen kan ge oss svaren om var vi/jag står i vårt/mitt pedagogiska arbete på förskolan. Vilken förhållningsätt vi/jag har till barnen, kollegor, föräldrar och till lärandet genom dokumentationen kan pedagogen få svar på vad för pedagog hon/han är samt hur pedagogen ser på barnet (barnsynen)- svar på hur barn tänker, vad barn kan och hur dem lär sig. Även pedagogen går in i ett lärande av denna kunskap. Pedagogisk dokumentation bygger på en läroprocess som gäller för pedagoger och barnen. Pedagogiska processen av arbetet tar aldrig slut, utan det är ett förändringsarbete som ska utveckla barnet, pedagogen och miljön (Lenz Taguchi 1997, s. 12). Det är inte bara barnens lärande som synliggörs av dokumentationen, det är även pedagogens roll som kan granskas och ge utmaningar som sen bidrar till förändring och utveckling (Åberg & Lenz Taguchi 2005, s. 17). Wehner-Godè tar upp i sin bok *Att fånga lärandet*, att det som är skillnaden på dokumentation i andra former och pedagogisk dokumentation i Reggio Emilia andan är ”den medvetna utgångspunkten i en pedagogisk filosofi” (Wehner-Godè 2005, s. 25). Hon menar att utifrån hur pedagogerna ser på människor, utifrån när det handlar om demokrati och ledarskap (Wehner-Godè 2005, s. 25). Vad är det som gör att dokumentation blir pedagogisk? För dokumentation är att synliggöra, dokumentation är ett underlag för utvärdering. För att påvisa förskolans kvalitet så är utvärderingen ett underlag. Det finns fyra dimensioner som visar kvalitén på förskolan (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 48). Utifrån dessa dimensioner så ska det finnas dokumentationer för att det ska anses pedagogiskt. Men huvudsaken att dokumentationen blir pedagogisk är vad och vad man vill uppnå utifrån läroplanens olika målområden (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 48-49). Genom att dokumentera barnens aktiviteter på förskolan, så kan pedagogerna stiga in i

barnens värld. Men att pedagogen ska kunna göra detta krävs intresse av vad barnen gör samt att gå in i barnens perspektiv (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 49). Sheridan skriver att det finns två anledningar att dokumentera och det är för att se barns utveckling och lärande. Men även verksamhetens utveckling ska följas och påverkas (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 51).

Vad ska dokumenteras?

Det svåraste arbetet med pedagogisk dokumentation är att sortera ut vad som ska dokumenteras eller observeras. För att se och höra allt är en omöjlighet och det går inte heller att skriva allt man hör och ser. Då har man högar med observationer som man inte vet vad man ska använda dem till eller sig av. Därför är det viktigt att sortera ut vad som ska observeras och dokumenteras. Det är viktigt att fråga sig själv och kollegor vad jag/vi är ute efter och vad vill vi/jag förstå ang. barnet/barnen, miljön eller kollegor. För att kunna förstå vad pedagogen ska dokumentera så måste pedagogen själv bli nyfiken på något som hon/han vill få svar på (Åberg & Lenz Taguchi 2005, s. 19).

Etik och demokrati när vi dokumenterar

Det har skett en stor utveckling inom tekniken samt att priserna på kamera, dator m.m. är merrimliga idag. Förskolan kan investera i digitalkameror och videokameror för dokumentation. Men har för skolan rätt att fotografera var, när och hur som helst? Har alla barn rätt att värna om sin integritet? Vi har många barn från olika kulturer som då också har andra religioner. Vissa familjer vill inte fotograferas själva eller att någon fotograferar deras barn och det är av religiösa skäl (Wehner-Godée 2005, s. 54). I dokumentationen och observationer av den pedagogiska verksamheten och barnens lärande ska syftet bygga på hur barnet tänker, agerar och lär sig saker men även hur pedagoger ger barnet möjlighet och förutsättningar att klara detta lärande. Det är inte bara reflektionen mellan pedagoger som är viktig i pedagogisk dokumentation utan det är även barnens delaktighet som bidrar till ett mer demokratiskt arbetssätt (Åberg & Lenz Taguchi 2005, s. 19). Att barnen ska bli delaktiga i dokumentationen kan dels betyda att barnet själv dokumenterar. Barnet kan t.ex. använda sig av en kamera och fotografera. Man kan ge en uppgift som ex att barnet ska fotografera miljöer dem bäst tycker om. Man kan se barnets egna uttryck, man kan se hur de uttrycker erfarenhet i bild eller i berättelse. Att barnet får berätta vad som ska stå i texten bidrar till att barnets egen röst kommer till tals och deras egen värld blir synlig i text eller bild. Detta bidrar till att barnet är delaktig i dokumentationen (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 51).

Metodik och teknik

Bandspelare, papper, penna, kamera, videobandspelare och spaltdokumentationer är exempel på teknisk utrustning som kan användas när man observerar och dokumenterar (Wehner-Godèe 2005, s. 58-87; Åberg & Lenz Taguchi 2005, s. 129). Det finns inga regler för hur dokumentation ska se ut, den kan se ut på många olika sätt. Hur dokumentationen utformas beror på vad som dokumenteras och vad syftet är. Dokumentationen kan under arbetets gång förändras, det som är viktigast är att känna efter själv vilken metod som passar pedagogen själv samt vad man bestämt sig för att dokumentera (Åberg & Lenz Taguchi 2005, s. 129).

Spaltdokumentation:

ritat	barnet säger	barnet gör

Denna form av mall är hämtad från Reggio Emilia. Man anser att denna metod har stora fördelar jämfört med att skriva löpande protokoll. Pedagogen kan redan från början sortera intryck som man upplever under observations tillfälle (Wehner-Godèe 2005, s. 59). Bild och text tillsammans kan ge en tydligare bild av lärande processen då barnet kanske ritat något helt annat än den säger. Bildspråket talar om något helt annat än skriftspråket.

Syfte

Syftet med studien är att ta reda på hur begreppet *pedagogisk dokumentation* tolkas av pedagogerna i förskolan och ansvariga för förskolan på utbildningsförvaltningen.

Frågeställningar

Hur tolkar pedagogerna och ansvariga på utbildningsförvaltningen pedagogisk dokumentation?

Vad är meningsfullt att dokumentera?

Vad är det som gör att man kan arbeta med pedagogisk dokumentation?

Metod och material

I detta kapitel kommer jag att presentera mitt tillvägagångssätt för att få svar på mitt syfte och mina frågeställningar. Jag ger en beskrivning och motivation till mitt metodval, urval, material, dess tillförlitlighet och de etiska principerna. Mitt syfte är att få reda på hur pedagoger och ansvariga för frågor kring förskolan tolkar pedagogisk dokumentation.

Forskningsmetod

Studien utgår från en fenomenografisk kvalitativ forskningsmetod. Det innebär att man studerar uppfattningar och med denna form av analys så är syftet att se hur omvärlden uppfattas av människor (Patel & Davidson 2003, s. 33). Stukåt tar upp fenomenografisk metod i boken *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* och han menar att metoden kan tolkas att man intresserar sig att se innebörden istället för förklaring (Stukåt 2005, s. 33). En kvalitativ studie med ett fenomenografiskt perspektiv innebär att man undersöker människors uppfattning om någonting, enligt Stukåt (2005, s. 33). Min undersökning bygger på att ta reda på hur pedagoger och utbildningsförvaltningen tolkar begreppet pedagogisk dokumentation. För att få reda på hur pedagoger tolkar begreppet, valde jag att göra intervjuer och enkätundersökningar.

Enkäter och intervjuer

- 3 enkätsvar från kommunen
- 2 enkätsvar från pedagoger
- 1 enkätsvar från en förskolechef.
- 3 telefonintervjuer. Skrev ner intervjuerna.
- 2 intervjuer på plats på en förskola. Spelade in intervjuerna.

Presentation av enkät och intervju informanter

Jag nummerar dem för att fingera deras namn då informanten förblir anonym. Det var totalt 12 stycken informanter som svarade. 2 stycken, (ped. 5 och 6) svarade tillsammans på samma enkät. Vissa frågor svarade de båda två på. Ped.= pedagog och K= ansvariga på utbildningsförvaltningen.

K1. Arbetar som utvecklingsledare. Många års erfarenhet i förskolan, leder kurser i pedagogisk dokumentation och utvecklar arbetes lag.

K2. Arbetar som förvaltningschef. Har ansvar för bl.a. utbildningsfrågor från förskola till vuxenutbildning.

K3. Avdelningschef för förskoleverksamhet och annan pedagogisk omsorg.

Ped. 1. Barnskötare

Ped. 2: Barnskötare

Ped. 3: Barnskötare

Ped. 4: Förskollärare

Ped. 5. Socialpedagogisk ledarutbildning.

Ped. 6. Förskollärare

Ped. 5 och Ped. 6 valde att svara på samma enkät därför blir svaren gemensamma på vissa frågor, några svarade dem båda två på.

Ped. 7: Förskollärare

Ped. 8: Utbildad barnskötare

Ped. 9: Förskollärare

Urval och bortfall

Jag valde att slumpmässigt välja ut förskolor som låg i mitt närområde, detta pga. att tiden inte räckte till att åka långt och intervju. Jag e-postade brev till förskolecheferna på förskolor och berättade om mitt syfte med intervjun. Fick till min besvikelse inte så mycket gensvar

som jag hade hoppats på. Jag tog kontakt med den förskola som bjöd in mig, för att bestämma tid och dag. Förskolan är kommunal och har ingen speciell pedagogisk inriktning.

Av etisk hänsyn kommer förskolan ha ett fingerat namn. För att få svar på hur kommunen tolkar begreppet pedagogisk dokumentation, valde jag att skicka ut en enkät. Jag e-postade ut enkäten till många olika stadsdelar och andra kommuner som inte ligger i Stockholm. Inte heller här fick jag många svar. Det blev tre enkätsvar från olika kommuner. Eftersom jag inte fick så mycket gensvar, beslöt jag mig för att e-posta ut enkäten till pedagoger också här blev det slumpmässigt. Inte nu heller fick jag många svar. För att få ett bredare underlag till min undersökning så blev jag tvungen att kontakta pedagoger som jag känner. Jag fick fyra pedagoger som ställde upp på att bli intervjuade.

Enkäten

Eftersom jag hade tidsbrist men ändå ville ha ett brett och varierat svar på enkäten, valde jag att skicka ut den tillsammans med ett brev, där jag presenterade mig och vad mitt syfte var. Samtidigt som jag e-postade så bifogade jag frågorna jag ville ha svar på. Mina enkäter byggde på ostrukturerade frågor. Det valde jag för att få mer utförliga svar. Ungefär som om jag hade intervjuat. Metoden är inte lika tidskrävande och jag kunde nå flera samtidigt. Stukåt menar att ett ostrukturerat frågeformulär är byggd på svar som den tillfrågade själv formulerar (Stukåt 2005, s. 43).

Intervju

Stukåt skriver att forskare oftast använder sig av kvalitativa intervjuer, dvs. att man ber informanten att beskriva sin egen uppfattning av ämnet (Stukåt 2005, s. 33). Jag valde att bygga min intervju på öppna frågor, så att jag skulle få reda på hur varje informant tolkade begreppet pedagogisk dokumentation. Genom att först skicka ut brev till olika förskolor där jag beskrev mitt syfte till intervju. Sen informerade jag om att intervjun skulle spelas in och att det rådde total anonymitet (Se etikkapitlet). Därefter funderade jag på hur jag skulle få ut mest av intervjuerna. Jag förberedde mig genom att formulera extra frågor att använda under intervjun om situationen tillät. Jag valde att bygga intervjuerna på en ostrukturerad intervjumetod och det beskriver Stukåt att intervjuaren vet vilket ämnesområde som intervju frågorna ska täcka men frågorna ställs lite olika beroende på situationen. Med denna metod är det lättare att få med följdfrågor som passar just det svaret (Stukåt 2005, s. 39). Jag valde metoden för att få så utförliga svar som möjligt. Intervjuerna ägde rum på förskolan där pedagogerna arbetar och det var pedagogerna som valde vilket rum vi skulle sitta i. Stukat

nämner vikten av att miljön där intervjuerna äger rum ska vara ostörd och trygg för båda parter (Stukåt 2005, s. 40).

Studiens tillförlitlighet

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet är begrepp som Stukåt (2005) tar upp. Begreppen är till för att påvisa kvalitén på undersökningen. Reliabilitet visar tillförlitligheten på undersökningen men oftast är det kvantitativa undersökningar som reliabilitet hör hemma. Men det kan även användas i kvalitativa undersökningar med tolkningar. Det kan finnas reliabilitetsbrister som påvisas. Det kan t.ex. vara tolkningsfel i frågorna, yttre störningar men även felskrivningar mm (Stukåt 2005, s. 125-126) Genom att jag använde mig av fenomenografisk kvalitativ forskningsmetod så ville jag genom enkät och intervju veta hur pedagoger och kommun tolkar begreppet pedagogisk dokumentation. Validitet är ett mer mångtydigt begrepp och det är svårare att få ett mått på undersökningen. Men den påvisar om hur bra ett mätinstrument mäter för det man syftar till att mäta (Stukåt 2005, s. 125-126). Det finns brister i undersökningen som gör att validitet minskar. Det kan vara så att människor inte är ärliga, kan ge svar som dem tror ska ges fast dem tycker något annat. Genom enkäten så minskar validiteten p.g.a. jag inte vet om dem svarade själva. Samt att frågor kanske tolkades fel (Stukåt 2005, s. 126-128). Generaliserbarhet påvisar vem resultatet gäller för. Är resultatet bara till för den undersökta gruppen eller är den till för en större grupp (Stukåt 2005, s. 129). Min undersökning riktar sig mer till pedagoger och då minskar generaliserbarheten. Stukåt menar att om man når en större grupp än bara för den undersökta gruppen så blir generaliserbarhetens värde annorlunda. Det finns faktorer som gör att generaliserbarheten påverkas och det kan vara om man har ett stort bortfall och man ser att urvalet inte är representativt (Stukåt 2005, s. 129). Teori delen bygger på litteratur av andra författare och forskare som skrivit om ämnet. Genom att försöka vara öppen för vad dem skrivit men också kritisk så bedömer jag att litteraturen ger en tillförlitlig studie. Fast det finns brister i intervjun och enkäten så anser jag att dem ger en tillförlitlig bild av min uppsats.

Etik

”Det kunskapsintresse som ligger bakom en vetenskaplig text måste vägas mot människors grundläggande fri- och rättigheter” (Hartman 2003, s. 128). Vetenskapsrådet tar upp rekommendationer som gäller under forskningssammanhang i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Att bedriva forskning är viktigt och ibland nödvändig för utveckling inom samhället och människan. Men att bedriva forskning ställer också krav på att

människan skyddas. Som exempel får människan inte utsättas för psykisk eller fysisk skada mm. Kravet kallas för individskyddskravet och kan delas upp i fyra huvudkrav.

Informationskravet –

”Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte” (Vetenskapsrådet).

Samtyckeskravet –

”Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan” (Vetenskapsrådet).

Konfidentialitetskravet –

”Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem” (Vetenskapsrådet).

Nyttjandekravet –

”Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål” (Vetenskapsrådet).

Dessa fyra huvudkrav har jag tagit hänsyn till när jag bestämde mig för vilka metoder jag skulle använda mig av när min undersökning av begreppet pedagogisk dokumentation tog fart. Informationskravet upplyste jag om när jag skickade ut e-post med intervju och enkätfrågan. Jag presenterade mig och berättade vad mitt syfte med min undersökning var. Jag nämnde också att det var frivilligt och det skulle vara anonymt men även att jag skulle spela in intervjun. Informationen gavs också på plats. Konfidentialitetskravet bygger på att man inte namnger eller på något sätt visar vem eller vilka som lämnat uppgifterna. Det samma gäller även de informanterna på de kommuner som svarat. Därför har jag fingerat personernas namn samt kommunernas namn under min resultatdel i uppsatsen. Mitt material som jag samlat ihop kommer bara användas till uppsatsen.

Resultat

Här redovisar jag resultatet från intervjuerna med pedagogerna samt enkätsvaren från kommunen och pedagoger. Pga. de etiska principerna så har jag valt att fingera informantens namn. Genom att jag har numrerat personerna så att man kan ändå se vem som svarat på vad. Jag beslöt mig för att utgå från min frågeställning och mitt syfte när jag sammanställde intervjun och enkäten från pedagogerna och kommunen.

Hur tolkar du begreppet pedagogisk dokumentation?

Ped. 1: *Det ser jag som ett verktyg för att se barnens lärande och hur barnet utvecklas som människa, det är jätte viktig information som man får för varje barn.*

Ped. 2: *Pedagogisk dokumentation, du har bilder och alster och att man reflekterar tillsammans, barnen och pedagogen för att sedan kunna gå vidare.*

Ped. 3: *Hur jag uppfattar barnet och barnets lärande. På ett sätt en förmedling mellan förälder och pedagog.*

Ped. 4: *Ett verktyg där man dokumenterar barnets läroprocesser.*

Ped. 5: *Nej, jag kan inte förklara, men jag vet vad det innebär att använda den.*

Ped. 6: *Synliggöra det vi gör i förskolan.*

Ped. 7: *Du ska kunna använda den till mer än bara sätta upp på väggen. Att du ska återberätta och reflektera runt om kring den och använda den i barngrupp*

Ped. 8: *Steg efter dokumentation*

K1: *Ett verktyg och ett förhållningssätt som synliggör barns och pedagogers läroprocesser, som bildar underlag för kvalitetsarbete.*

K2: *Pedagogisk dokumentation är ett medel för att öka medvetenheten om det egna arbetet i förskolan. Ett redskap för att synliggöra och utmana såväl det egna som arbetslagets läroprocesser. Det är avgörande att den pedagogiska dokumentationen inte används för att bedöma enskilda barn utan att det handlar om vad personalen erbjuder barnen för stöd i deras utveckling, hur man stimulerar och använder sig av barnens nyfikenhet och kreativitet. Hur de stödjer det enskilda barnets behov i det generella arbetet.*

K3: *För att det ska bli en pedagogisk dokumentation krävs att man tillsammans med barn eller kollegor reflekterar över dokumentationen för att förstå vad som går att utläsa utifrån hur barn lär sig och hur man kan utmana barnen till vidare lust att lära.*

Det blev tankar från både pedagoger och kommunen om hur begreppet pedagogisk dokumentation tolkas. Kommer i diskussionsdelen tolka, analysera deras svar med koppling till teorin. Men sammanfattningsvis så ger pedagogerna och kommunen varierande svar men tar upp gemensamma nämnare. Som synliggöra, lärande, reflektera är ord som finns i överlag gemensamt. Pedagogerna som jag intervjuade var tveksamma till hur dem skulle svara på frågan. En pedagog sa så här:

”Ska jag va ärlig? Inte igen” (ur intervju med pedagog)

Hon förklarade att hon var trött på begreppet pedagogisk dokumentation. Då hon anser att det är ett väldigt modernt koncept. Dem har arbetat mycket med begreppet pedagogisk dokumentation i enheten hon arbetar i. Deras pedagogiska handledare som dem har, håller på att utbilda dem i pedagogisk dokumentation. Men hon säger att hon upplever att hon och hennes kollega alltid har jobbat så med dokumentationer. Så tanke gången är inte någon nyhet för henne (ur intervju med pedagog).

Vad är meningsfullt att dokumentera och vilka metoder använder ni? (pedagogerna)

Ped. 1: *Både och jag kan inte vara utan den i mitt arbete.*

Genom återkommande dokumentation på varje barn för att se en utveckling och ett lärande.

Ped. 2: *Allt, projekt, samspel mm. Tänka på att lyssna när vi inte har projekt. Då barnen visar ibland vad dem har lärt sig.*

Ped. 3: *Lärande. Om man ser framsteg ex en pojke när vi var i parken som inte kunde klättra upp för ett berg, försökte och kom till sist en bit upp och säger.*

– Det räcker för mig det behövs inte mer. (Pojken hade flera gånger försökt klättra upp tidigare.) Att ibland dokumenterar vi utan att det leder till något det kan vara något roligt vi gjort.

Ped. 4: *Barns utveckling enskilda och i grupp*

Ped. 5 och ped. 6: *För att se själv vad man gjort tillsammans med barnen. Vad fick barnen och jag ut av det? Utvärdera och reflektera och gå vidare därifrån. Även att föräldrarna får insyn i barnens verksamhet.*

Ped. 7: *Det beror på vad vi vill se. Som du såg på väggen, där barnen fick återberätta fotografier som vi pedagoger hade tagit på närbilds motiv.*

Ped. 8: *återberätta, reflektera och visa det vi gjort.*

Flera av pedagogerna menade att pedagogisk dokumentation är av stor vikt för arbetet i förskolan. Lärande är det som är viktigaste att dokumentera. Pedagogerna ser att

dokumentation synliggör barnens utveckling och lärande. När pedagogerna använder pedagogisk dokumentation kan det hjälpa dem att se vad de har gjort tillsammans med barnen och vad de fick ut av aktiviteten som dokumenterades. Detta leder till ett förändringsarbete och utvecklingsarbete. Fast ibland så dokumenterar vi något som vi gjort som inte har något lärande i sig utan det är bara roligt (ur intervju med pedagog). En pedagog tog även upp att det är en möjlighet för föräldrarna att få insyn i barnens verksamhet. (ur intervju med pedagog). Pedagogerna tog upp att dem använder sig av papper, penna och kamera som teknik när dem dokumenterar. En pedagog som använde sig av observationsmatriser.

Vad är det som gör att man kan arbeta med pedagogisk dokumentation?

Ped. 1: *Ja så är det och det bygger på olika kunskaper hur man tänker runt omkring barn.*

Ped. 2: *Det handlar om vad vi har i ryggsäcken och hur vi ser på barnet men vår människosyn.*

Ped. 3: *Dokumenterar olika beroende vilka personer vi är.*

Ped. 4: *Den vi är och vilken kunskap. Sen vilket sätt du sätter fokus på. Vad man har i bakgrunden. Och vilken barnsyn, vilken utbildning. Barns utvecklings kunskap som man har.*

Ped. 5 och ped. 6: *Jag tror att vi dokumenterar på olika sätt då det för det första finns olika sätt att dokumentera på. Sen självklart beror det på vilka kunskaper vi har som grund och även vem vi är som person.*

Ped. 7: *Kunskap och intresse*

Ped. 8: *Det handlar om arbetslaget. Om man har en öppen kommunikation.*

Ped. 9: *Utbildning och bra stöd från arbetskolligor och ledning.*

K1: *Ett förhållningssätt som bygger på att vi ständigt är i utveckling och att vi lär tillsammans. En pedagogisk ledare som ständigt har fokus på att stödja det pedagogiska arbetet.*

K2: *Förändring sker bara när det finns en mogenhet och insikt om att förändringar måste utgå från sig själv. Ledare som har kompetens, engagemang och är så förankrad bland sin personal att de kan öppna sig för att se på sig själv och sitt arbetssätt är en förutsättning för att det ska bli förändring.*

K3: *En teoretisk grund att stå på*

Återkommande utbildningssatsningar

Tid för reflektion med såväl kolligor som barn

Träning och åter träning

Ett tillåtande arbetsklimat

Egen nyfikenhet och intresse för barns lärande och utveckling

Resultaten visar att stöd, kunskap, engagemang, nyfikenhet, vem vi är och vår människosyn - barnsyn är några faktorer som ligger till grund om man kan arbeta med pedagogisk dokumentation.

Alla har inte kommit lika långt med pedagogisk dokumentation på arbetsplatsen, mycket handlar om osäkerhet och rädsla för att man ska göra fel. ”Man måste förstå att det inte finns något rätt eller fel. Utan det är hur du använder dig av dokumentationen” (ur intervju med pedagog).

Diskussion

Som jag tidigare presenterat så är syftet med mitt examensarbete att få reda på hur pedagogisk dokumentation tolkas av pedagoger och utbildningsförvaltningen (kommunen). I detta kapitel skall jag analysera, reflektera, diskutera och dra slutsatser utifrån de svar jag fått från de intervjuer och enkäter jag gjort och koppla ihop det till litteraturen. Genom att dela upp det i stycken utifrån mitt syfte och frågeställning så blir det en tydligare bild av analysen och diskussionen.

Hur tolkar pedagogerna och ansvariga på utbildnings förvaltningen i kommunen begreppet pedagogisk dokumentation?

Utifrån pedagogernas och kommunens svar på enkäter samt intervjuer, så var tolkningen av vad pedagogisk dokumentation är, varierande. Min reflektion av att det blev varierande svar är att man kanske inte kan ge ett rätt svar eftersom det är ett begrepp som man kan tolka olika. ”För att det ska bli en pedagogisk dokumentation krävs att man tillsammans med barn eller kollegor reflekterar över dokumentationen för att förstå vad som går att utläsa utifrån hur barn lär sig och hur man kan utmana barnen till vidare lust att lära.” (ur intervju med pedagog) Hillevi Lenz Taguchi som är lektor på lärarhögskolan beskriver begreppet ”Pedagogisk dokumentation är ett förhållningssätt och en kommunikation” (Lenz Taguchi 1997, s. 34). Samt att pedagogisk dokumentation är ett verktyg att synliggöra barns lärande men även pedagogens lärande. Detta kan leda till ett förändringsarbete och utveckling av den pedagogiska processen (Lenz Taguchi 1997, s. 34). Hennes beskrivning av hur man tolkar begreppet pedagogisk dokumentation har snurrat runt i huvudet på mig. Hillevi Lenz Taguchis beskrivning kunde jag först inte tolka men efter en diskussion med en kollega om

lärande miljö fick det mig att förstå. Jag själv uttalade mig under denna diskussion så här. – Du pratar bara om lärmiljön och sätter upp bilder på djur m.m. men om vi inte är närvarande, samtalar, ser och lyssnar på barnen, då spelar det ingen roll vad du sätter upp för bilder eller har för material. Vi pedagoger vet inte vad barnen kan eller lär sig. Jag tolkar Hillevi Lenz Taguchis beskrivning att man måste samtala och utifrån vilket förhållningssätt du har som pedagog kan du se vad och hur barnet lär sig. Men även pedagogers läroprocess kan synliggöras. Sheridan och Pramling Samuelsson 2009 tar upp att om dokumentation ska bli pedagogisk så måste pedagogen veta vad man vill uppnå med dokumentationen, detta ska bygga på läroplanens mål områden. Hon tar även upp att det är barns utveckling som ska följas och påverkas men även verksamheten. Man kan se att pedagogerna och kommunen tolkar begreppet varierande men dem plockar delar av Reggio Emilia filosofin samt Sheridans beskrivning. Wehner-Godèe skriver däremot att det skiljer på dokumentation i andra former och pedagogisk dokumentation i Reggio Emilia andan är ”den medvetna utgångspunkten i en pedagogisk filosofi.” (Wehner-Godèe 2005, s. 25). Där ser jag kritiskt på hennes sätt att skriva, det får mig att tolka att det finns bara ett rätt sätt att tolka pedagogisk dokumentation och det är utifrån Reggio Emilia filosofin. Men visst är Pedagogisk dokumentation ett gammalt arbetsverktyg inom Reggio Emilia men det är förståndet på vad och hur vi använder verktyget som spelar roll. Visst är människosynen – barnsynen en viktig aspekt om man kan arbeta med pedagogisk dokumentation. Men det är väl inte bara Reggio Emilia som har en positiv barnsyn. Utan barnsynen har även pedagoger som arbetar i traditionella förskolor.

Är begreppet pedagogisk dokumentation hämtat från Reggio Emilia filosofin?

Hillevi Lenz Taguchi har med ett samarbete med Reggio Emilia skrivit boken *Varför pedagogisk dokumentation*. I inledningen skriver hon att hennes tänk har utvecklats i samarbete och inspiration från Reggio Emilia filosofin. (Lenz Taguchi 1997, s. 9). Utifrån vad Wehner-Godèe och Lenz Taguchi skriver i sina böcker så är min reflektion att dem ser Reggio Emilia filosofin som en grundpelare om man ska kunna jobba och förstå pedagogisk dokumentation. Men där är jag kritisk mot litteraturen för om man läser den olika litteraturen så är det Reggio Emilia filosofin som är i fokus. Visst är det av inspiration från Reggio Emilia som pedagogisk dokumentation har kommit till läroplanen (Forsell 2005). Kommunens svar på min enkät var lite inbakad, men jag ser inspirationen och nyfikenheten från Reggio Emilia finns. Så här uttrycker sig en från kommunen ”*Det är framförallt genom nyfikenheten från*

Reggio Emilias barnsyn och arbetssätt som begreppet fått fäste i den svenska förskolans vardag.” (ur enkätsvar med kommuntjänsteman)

Min åsikt om litteraturen är att man kunde ta upp pedagogisk dokumentation utifrån en svensk traditionell förskola som har läroplanen som sitt styr dokument. Svaren från intervjuerna och enkäterna har fått mig att fundera på litteraturen jag läst till denna uppsats. Visst är det som bl.a. Lenz Taguchi skriver att pedagogisk dokumentation är ett arbetsverktyg som Reggio Emilia filosofin har utvecklat. Men det är många pedagoger liksom jag själv som har arbetat med pedagogisk dokumentation utan att tänka på vad vår dokumentation kallas. Det är innehållet i dokumentationen och hur man använder den för att gå vidare i läroprocessen hos barn eller pedagog. Utifrån mig själv så tog jag upp i inledningen att jag aldrig hade hört begreppet innan jag gick på arbetsintervjuer. Men nu under arbetets gång så är det tydligt att jag har arbetat med pedagogisk dokumentation under en lång tid inom förskolan. Men har inte kopplat det till begreppet pedagogisk dokumentation. Min kritik mot litteraturen bygger på att man skriver om Reggio Emilia och pedagogisk dokumentation. Fast jag tror att många pedagoger har arbetat utifrån Reggio Emilias tankar om pedagogisk dokumentation. Varför inte lyfta upp den svenska traditionella förskolan och pedagogisk dokumentation.

Vad är det som gör att man kan arbeta med pedagogisk dokumentation?

Som jag tidigare tog upp så är kommunikation och förhållningssätt tolkning av begreppet pedagogisk dokumentation. Utifrån svaren från kommunen och pedagogerna så fanns det många tankar om frågan. En från kommunen svarade:

”Förändring sker bara när det finns en mogenhet och insikt om att förändringar måste utgå från sig själv. Ledare som har kompetens, engagemang och är så förankrad bland sin personal att de kan öppna sig för att se på sig själv och sitt arbetssätt är en förutsättning för att det ska bli förändring.” (ur enkätsvar med kommuntjänsteman).

En pedagog svarade – Ja så är det och det bygger på olika kunskaper hur man tänker runt omkring barn (Ur intervju med pedagog).

Pedagogernas svar tolkar jag som att de vill få fram att det handlar om vad vi har med oss i ryggsäcken men även vad vi har för människosyn samt barnsyn. Min tolkning av litteraturen så reflekterar jag över att det pedagogerna och kommunen vill ha sagt är det som teorin tar

upp om pedagogisk dokumentation och barnsyn. Som Lenz Taguchi(1997) tar upp så är dokumentationen ett verktyg som kan ge oss svaren om var vi/jag står i vårt/mitt pedagogiska arbete på förskolan. Vilken förhållningsätt vi/jag har till barnen, kollegor, föräldrar och till lärandet genom dokumentationen kan pedagogen få svar på vad för pedagog hon/han är samt hur pedagogen ser på barnet (barnsynen)- svar på hur barn tänker, vad barn kan och hur dem lär sig. Även pedagogen går in i ett lärande av denna kunskap. Pedagogisk dokumentation bygger på en läroprocess som gäller för pedagoger och barn. Pedagogiska processen av arbetet tar aldrig slut, utan det är ett förändringsarbete som ska utveckla barnet, pedagogen och miljön (Lenz Taguchi 1997, s. 12). Men man får inte glömma att det finns många olika sätt att se ett barn. Som Hillevi Lenz Taguchi tar upp att barnsynen och förhållningsätt förändras med tiden (LenzTaguchi1997, s. 17). Genom att reflektera tillsammans i arbetslaget kring en dokumentation, kan man väcka frågor om sin egen pedagog roll men även hur vår förhållningsätt mot barn är men också hur pedagogerna ser på barnet och hur barn. lär Många gånger har pedagoger färdiga föreställningar om hur barn lär och hur de ska vara, men genom att reflektera och ta reda på vilken barnsyn man har kan dokumentationen väcka många frågor.

Vad är meningsfullt att dokumentera och vilka metoder använder ni? (pedagogerna)

Många av pedagogerna använde sig av papper, penna och kamera vid dokumentationen. Det reflekterar jag över att det är de vanligaste metoderna. Sen är det någon som tog upp observations matriser. Utifrån teorin och pedagogerna så är det metoder som alla förskolor har tillgång till. Mycket handlar om förutsättningarna på förskolan och vad du har för teknik samt metod att dokumentera på. Vissa förskolor har pedagogisk handledare som hjälper pedagogerna att hitta olika sätt som underlättar deras dokumentation. Men som Åberg och Lenz Taguchi tar upp i boken *Lyssnandes pedagogik -etik och demokrati i pedagogiskt arbete* 2005, så finns det inga regler hur en dokumentation ska se ut utan det är vad som ska dokumenteras och syftet med dokumentationen som styr vilken metod som kan vara bra att använda. En pedagog tog upp när hon skulle se utvecklingen på språket hos ett barn, då använde hon sig av intervju samt bandspelare. För att vara närvarande och lyssna på barnet valde hon att använda bandspelare inte papper och penna. Med bandspelaren som hjälp kan hon delta i samtalet och hör orden för om hon skulle använda sig av att anteckna samtalet är det lätt att pedagogen är fokuserad på att anteckna så hon missar viktig information från barnet. Vid ett sådant tillfälle är det väldigt bra att använd sig av spaltdokumentation som är

hämtat från Reggio Emilia. Wehner-Godèe (2005) tar upp att det är en metod som har stora fördelar. Man underlättar arbetet för pedagogen redan från början då man kan sortera intrycken som upplevs under observationstillfället Wehner-Godèe 2005, s. 59). Min reflektion kring olika tekniker och metoder utifrån pedagogerna och teorin är att det finns många olika metoder och tekniker, man måste själv känna sig bekväm i situationen.

Metoddiskussion

I mitt arbete så har jag lyft fram Reggio Emilia filosofin och läroplanen. Jag hade redan från början när jag läste läroplanen inför min undersökning en tanke om att pedagogisk dokumentation var ett begrepp som pedagoger inte tolkade lika. Men eftersom jag inte hade några kunskaper om pedagogisk dokumentation innan detta arbete startade så försökte jag slå bort min tanke. Därför beslöt jag mig för att ta reda på hur kommunen och pedagoger tolkade begreppet. Eftersom det är kommunen som har huvudansvaret över att läroplanen följs och det är pedagogerna som ska arbeta med pedagogisk dokumentation. Jag började samla litteratur och e-posta brev till förskolor och fråga om dem kunde hjälpa mig i mitt skolarbete genom att bli intervjuade. I brevet tog jag också upp de etiska principerna. Kommunen e-postade jag också brev till men där var frågan om dem kunde svara på enkäten. Även där skrev jag dem etiska principerna. Tyvärr var det inte många som svarade men jag fick intervjuer med två pedagoger och tre enkät svar från kommunen. Då jag fick så få svar valde jag att även skicka enkäten till pedagoger, tänkte om det var lättare för dem att svara. Men där blev det två svar. Eftersom jag behövde ett bredare underlag så fick jag använda mig av pedagoger som jag känner. Att det inte blev som jag hade tänkt ut från början med att välja ut förskolor slumpmässigt för att få intervjuer beror mycket på tidsbrist för min del men även pedagogerna, men även att det var så få som svarade. Intervjuerna gav mig en bredare vinkel på frågorna då ostrukturerade frågor användes utifrån en kvalitativ intervju. Genom denna metod så blev det lättare att ställa följdfrågor utifrån informantens svar. Enkäten gav mig inte de utförliga svaren som jag behövde, mycket för att följdfrågor inte kunde formuleras efter att svaren getts. Mina frågor till intervjun samt enkäten hade felformuleringar och saknade vissa frågor som jag upptäckte när jag transkriberade. Men att intervjun gav mig en starkare reliabilitet beror på att intervjun gav mer utförliga svar. Enkät svaren minskade reliabilitet för den hade reliabilitetsbrister som frågor som fel tolkades och saknade frågor. Och sen att två pedagoger svarade tillsammans.

Mina slutsatser

Genom teori, intervjuer och enkäter har det väckt många tankar om pedagogisk dokumentation hos mig. Jag förstår vilken nytta den har i förskolans pedagogiska arbete. Jag anser att jag fått svar på min frågeställning, men dock kunde det blivit en klarare bild av begreppet pedagogisk dokumentation om det funnits tid till att observera pedagogerna under deras dagliga arbete.

Min slutsats är att begreppet pedagogisk dokumentation är ett begrepp som kan tolkas olika beroende på hur pedagogerna ser på människan och vad dem vill ha dokumentationen till. Men att det är ett viktigt pedagogiskt verktyg som kan synliggöra barn och pedagogers lärande och det kan leda till ett förändringsarbete i den pedagogiska verksamheten. Inspiration av Reggio Emilia filosofin har fört begreppet till svenska traditionella förskolor. Men det betyder inte att traditionella förskolor behöver bli Reggio Emilia utan man har tagit till sig ett verktyg som används inom Reggio Emilia. Med stöd från kollegor, ledning men även att man vågar ge sig in i ett förändringsarbete, människosynen gör att pedagoger kan arbeta med pedagogisk dokumentation. Det finns många olika sätt att dokumentera och olika metoder att utföra dokumentationen på. Men syftet med pedagogisk dokumentation är att se barnets lärande. Detta är min slutsats på min undersökning.

Fortsatt forskning

Det skulle vara intressant att se pedagogisk dokumentation från barnens synvinkel. Studera om barn är delaktiga i pedagogiska dokumentationen.

Sammanfattning

Denna studies syfte är att ta reda på hur pedagoger och tjänstemän på utbildningsförvaltningen tolkar begreppet pedagogisk dokumentation. Min frågeställning var:

Hur tolkar pedagogerna och ansvariga på utbildningsförvaltningen pedagogisk dokumentation?

Vad är meningsfullt att dokumentera?

Vad är det som gör att man kan arbeta med pedagogisk dokumentation?

För att få svar på mina frågor så byggde jag min studie på teori från olika pedagoger och forskare inom pedagogik och sedan intervjuer och enkäter med pedagoger och tjänstemän på utbildningsförvaltningen. Resultatet visar att begreppet pedagogisk dokumentation kan tolkas olika och det som ligger i grund hur man tolkar begreppet är vilken barnsyn du som pedagog har. Förskolans pedagoger använder sig av pedagogisk dokumentationen genom observationer med olika metoder det kan vara ex kamera, observationsmallar m.m. och det ska synliggöra barns lärande, men det är även pedagogernas lärande som synliggörs och det bidrar till ett utvecklingsarbete och förändringsarbete. Genom att reflektera över dokumentationerna så kan man se nya saker som man kanske annars inte skulle ha sett. Syftet att använda pedagogisk dokumentation kan vara av olika skäl. Det kan vara att man vill se hur ett barn tänker, barnets utveckling med även för att förändra miljön på förskolan. Läroplanen, Lpfö98 tar upp pedagogisk dokumentation i förorden. Det står att verksamheten synliggörs men även att det ger ett underlag för att se verksamhetens kvalitet. Begreppet pedagogisk dokumentation är hämtat från Reggio Emilia filosofin, där man arbetat med arbetsverktyget i mer än 30 år och syftet är att synliggöra barns lärande, men barnsynen är avgörande om du kan arbeta och förstå begreppet pedagogisk dokumentation.

Källförteckning

Andersson, Bengt-Erik (2001). *Visionärerna*. Jönköping: Brain Books

Forsell, Anna (2005). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber

Gedin, Marika & Sjöblom, Yvonne (1995). *Från frøbels gåvor till Reggios regnbåge*. Bonnier

Grut, Katarina (2005). *Exemplet Reggio Emilia. Pedagogik för demokrati och lokal utveckling*. Stockholm: Premiss förlag

Hartman, Sven (2003). *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Falun: Natur och kultur

Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (red) (2003). *Förskolan – barns första skola!*
Lund: Studentlitteratur

Lenz Taguchi Hillevi (1997). *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: HLS förlag

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson (2009). *Barns lärande -fokus i kvalitetsarbete*.
Stockholm: Liber

Stensmo, Christer (2007). *Pedagogisk filosofi*. Lund: Studentlitteratur

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund
Studentlitteratur

Utbildningsdepartementet (2000). *Lpfö -98. Läroplan för förskola*. Stockholm: Fritzes

Utbildningsdepartementet. (1998 rev. 2010). *Läroplan för förskolan* . Stockholm: Fritzes

Utbildningsdepartementet (2010). *Förskola i utveckling – bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*. Stockholm

Richter, Elisabeth (2011). "Filosofi i ständig rörelse". I: Tidningen för alla förskollärare, Förskolan. Lärarförbundet

Vetenskapsrådet (2006). *Forskningsetiska principer, inom Humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Wallin, Karin (2000). *Flygande mattor och forskande barn. Om filosofin på ett daghem i Helsingfors jämfört med tankarna i Reggio Emilia*. Stockholm: HLS Förlag

Wehner-Godée, Christina (2005). *Att fånga lärandet. Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*. Stockholm: Liber

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandes pedagogik -etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber

Bilaga 1

Hej.

Stockholm 11-03-31

Jag heter Anne-Mari Ahonen och studerar till förskolelärare på Södertörns högskola. Går nu min sista termin och jag skriver mitt examensarbete om pedagogisk dokumentation i förskolan.

För att få svar på min undersökning så behöver jag höra vad ansvariga för förskolan har för tankar om ämnet. Finns det möjlighet att få lämna några korta frågor om ämnet. Syftet med min studie är att undersöka begreppet pedagogisk dokumentation.

Medverkan är naturligtvis frivillig, all information är anonym och behandlas konfidentiellt.

Tyvärr har jag inte mycket tid att skriva så jag är tacksam om ni skulle kunna få ihop svar snarast men senast 8 april. Har ni fler frågor så hör gärna av er!

Tack på förhand.

Mvh

Anne-Mari Ahonen

Bilaga 2

Hej.

Stockholm 11-03-01

Jag heter Anne-Mari Ahonen och studerar till förskolelärare på Södertörns högskola. Går nu min sista termin och jag skriver mitt examensarbete om pedagogisk dokumentation i förskolan.

För att få svar på min undersökning så behöver jag höra vad pedagoger har för tankar om ämnet. Finns det möjlighet att få intervjua två eller flera pedagoger på förskolan kring detta. Gärna båda förskollärare och barnskötare. Syftet med min studie är att undersöka begreppet pedagogisk dokumentation, hur pedagoger uppfattar och upplever begreppet pedagogisk dokumentation i förskolan och hur det arbetas med detta.

Medverkan är naturligtvis frivillig, all information är anonym och behandlas konfidentiellt.

Jag beräknar att intervjun tar ca 30 min och kommer spelas in med bandspelare.

Tyvärr har jag inte många dagar att välja på att genomföra intervjun, därför hoppas jag att ni kan fredagen 18 mars, 1 april dessa dagar är jag helt lediga. Men fredag 11 mars kan jag efter 15.00 samt 25 mars efter 15.00. Kanske kan jag någon annan dag men osäkert vid detta skrivande.

Svara gärna via mail när en tid för intervju passar er. Svar senast

Har ni fler frågor så hör gärna av er!

Mvh

Anne-Mari Ahonen

